

DE ONTAARDE DOCHTER

DE ONTAARDE DOCHTER

Hoe een jonge vrouw zich losmaakt
van haar dominante moeder

Autobiografische roman

Eveline Kubbenga

Colofon

De ontaarde dochter

© Eveline Kubbenga

Eerste druk 2025: uitgeverij Brave New Books

Coverdesign en illustratie: Evie K.

Redacteur: Sanne Visch, Pen & Inkt

ISBN Hardcover: 9789465205373

ISBN Paperback: 9789465310206

NUR: 301 320

www.evelinekubbenga.nl

auteur@evelinekubbenga.nl

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt en/of
verveelvoudigd zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

1 Bilbao 1976

‘Ik ga niet meer terug naar Tenerife.’

‘Maar lieve schat, ik heb al een leraar Spaans voor de zomervakantie geregeld.’

‘Zoals ik je eerder zei, wil ik weg uit Bilbao en naar Hamburg gaan. Net zoals Christiane ga ik daar naar de handelsschool.’

‘Maar Christiane haalt slechte cijfers. Waarom wil jij dan in godsnaam naar die handelsschool?’

Negentien ben ik. Mijn moeder heeft er een handje van om mij van de een op de andere dag uit mijn vertrouwde omgeving te halen zonder mij de kans te geven om fatsoenlijk afscheid te nemen van mijn vriendjes en vriendinnetjes.

Eerst op mijn elfde weg uit Amsterdam-Osdorp, waar ik me helemaal thuis voelde, om naar Tenerife te verhuizen. En toen werd ik – midden in het schooljaar – op stel en sprong naar Bilbao gestuurd.

In 1968 gaan we op Tenerife wonen. De keuze tussen een Engelse en Duitse school: zonder om mijn mening te vragen kiest mijn moeder voor de Duitse school vanwege ‘haar afkomst’. Dat ik van moederszijde Duits ben, ook al is mijn moeder in Amsterdam geboren, weet ik. Maar die ‘Duitse afkomst’ speelde tot Tenerife nooit eerder een rol in mijn leven. Liever ga ik naar de Engelse school, in het noorden van Tenerife, daar waar we wonen. De Duitse school zit in Santa Cruz en dat

betekent dagelijks in een krakkemikkige bus over hobbelige kronkelwegen door de bergen anderhalf uur heen en anderhalf uur terug.

Bijna achttien ben ik als ik in de kerstvakantie van de Duitse school in Santa Cruz de Tenerife naar die van Bilbao word verplaatst. Nog maar een half jaar had ik in Santa Cruz te gaan voor het eindexamen van de Realschule. Maar als mijn moeder iets in haar hoofd haalt dan moet het gelijk afgehandeld worden, puur instinctief en zonder acht te slaan op eventuele negatieve consequenties - aan zoiets als een belangenafweging doet ze niet. In Bilbao ervaar ik echter een enorme opluchting en bevrijding dat ik niet meer onder één dak met mijn moeder leef.

Na anderhalf jaar wil ik wegens slechte cijfers weg uit Bilbao. Na een eerste schok over mijn beslissing, wil mijn moeder mij weer terughalen naar Tenerife. Voor mij zou die optie betekenen dat ik opnieuw met haar dagelijkse nukken en gemene opmerkingen te maken krijg. Ik wil me voor geen prijs meer onderwerpen aan haar manipulaties en bangmakerijen als: 'Voor jou heb ik kromgelegen. Je bent een ondankbaar nest. Als je zo doorgaat doe ik niets meer voor je, zoek je het allemaal zelf maar uit.'

We staan in mijn kleine kamer op de eerste verdieping van de residentie in Bilbao. De dag ervoor heb ik mijn moeder van het vliegveld opgehaald. In de twee rijen wachtenden verheugde ik me erop om mijn moeder weer te zien. Ze kwam met haar lichtbruinleren weekendtas de hal binnen en speurde ongeduldig de

rijen van afhalers af. Ergens in het midden van de linker rij stond ik. Ik zwaaide uitbundig maar ze zag me niet. Het leek wel of ze mij niet wilde zien. 'Mama, mama, hier sta ik.' Er verkrampte iets in mijn borst. Een weerbarstig en verveeld: o ja, daar ben je. Zo snel mogelijk wilde mijn moeder een taxi pakken om naar de residentie te gaan. Waarom zo gehaast? Ik voelde me weer teruggezet in de positie dat ik er niet toe deed. Niet ik als persoon. Niet als Stefanie Meijer. Bij aankomst in de residentie deed ze haar best om vriendelijk over te komen bij de andere studentes. In de eetzaal at ze met ons mee.

Een lichtbruine formicatafel staat in de hoek met daarop een gebogen instelbaar bureaulampje. Voor het eenpersoonsbed staat de weekendtas van mijn moeder klaar voor haar terugkeer naar Tenerife. We kunnen elkaar niet vinden en werpen elkaar van alles voor de voeten. Als ik naar mijn moeder op Tenerife zou terugkeren, zou ik stikken.

Plotseling bukt ze zich naar haar reistas, grist naar haar portemonnee, trekt een bundeltje 1000 pesetabiljetten eruit en gooit die in een waaier op mijn bed. 'Hier, voor de eerste tijd in Hamburg.'

Ze gespt haar beige trenchcoat vast, pakt haar tas en loopt weg. Het heeft geen zin om achter haar aan te lopen, om te proberen om er samen uit te komen. Vroeger wilde ik dat weleens doen, dan sloeg ze me weg. Verdrietig dat haar bezoek op deze manier eindigt, pak ik als in een waas de bankbiljetten. Ik tel er achttien, omgerekend 900 gulden.

2 Stijn van Amerongen 1963-1975

Hoe waren we in godsnaam op Tenerife terechtgekomen? Het was Stijn van Amerongen die op zijn veertigste wilde rentenieren. Stijn was de liefdespartner van mijn moeder en mijn pleegvader vanaf mijn zesde. Mijn broertje Enno was ook onderdeel van het bizar samengestelde schijngezinnetje. Stijn van Amerongen had een eigen zoon, maar die was net zo uit het leven van zijn vader gebonjourd als Stijn als vader ons leven in banjerde.

Hoe kreeg mijn moeder een relatie met Stijn van Amerongen? Nou, we woonden in dezelfde straat in Landsmeer. Hendrik Meijer, mijn eigen vader, en Stijn van Amerongen bouwden eens samen een kippenren. In mijn pubertijd zei Stijn tegen mij: 'Jouw vader Hendrik is ongelooflijk handig. Ik stond ervan te kijken. Maar klokslag vier uur zei hij: "Ik moet nu echt naar de kroeg."' "

Hendrik gaf rondjes in de kroeg. Er bleef weinig over voor het huishoudgeld. Zijn drankzucht zorgde voor drift en ruzie. Mijn moeder, weinig dociel, deed met haar eigen agressie er een schepje bovenop. Dan belde ze haar moeder op of ze kon komen. De telefoon hing in een hoek in de gang, tegenover het toilet en de trap naar boven. Zo'n donkere kouwe gang. Naast de telefoon een kapstok met allemaal jassen. Het stonk naar nicotine. Hendrik kon het niet hebben dat mijn moeder haar moeder belde. Hij trok aan haar haren. De maat was vol. Mijn moeder regelde een huisverbod voor mijn vader. Precies voor kerst mocht mijn vader de

deur niet meer in. Mijn moeder wilde Kerstmis vieren met Stijn van Amerongen. Stijn echter bleef bij zijn eigen vrouw en zoon.

Op m'n vijfde zag ik mijn 'echte' vader voor het laatst, op de Amstelkade. Van dat bezoek kan ik me van hem niets herinneren, wel van zijn nieuwe vriendin, ze was zo aardig. Geen enkel contact meer, geen telefoontje, geen verjaardagskaart, geen enkele brief. Mijn moeder deed alsof hij niet bestond. En als hij al ter sprake kwam, dan slechts een wegwuivend gebaar met de opmerking: 'Hij is je vader niet.'

Op mijn zesde verhuisden we naar Amsterdam-Osdorp en was ik 'Stefanie van Amerongen'.

Stijn had samen met zijn compagnon in Hilversum een mediabedrijf: Van Amerongen & De Koning. Doordeweeks reed hij door het land om zijn mediaproduct aan de man te brengen. Van donderdagavond tot maandagochtend was hij bij ons in Amsterdam-Osdorp. Als Stijn thuis was dan was het gezellig; we gingen ritjes maken in de Fiat 600 van mama, speelden thuis spelletjes, gingen wandelen. Dan kon het gebeuren dat hij wat kleingeld uit zijn broekzak pakte, het op straat gooide en met plezier toekeek hoe Enno en ik de muntjes opraapten. Soms kregen we ook een riks van hem. Van mijn moeder kreeg ik geen zakgeld. De schoonmaakster die elke maandag kwam voor een grote beurt in huis, vond dat maar niks. Van haar kreeg ik een dubbeltje. Daar kocht ik dan zwart-op-wit van. Verder speelde ik vaak luistervinkje. Dan deed ik de deur van de woonkamer

op een kier en luisterde naar dingen die niet voor mij bestemd waren. Zo hoorde ik Stijn eens vertrouwd praten met mijn moeder. Ze hebben het over een oorlog die voorbij is, maar wat er toen gebeurde was maar goed ook. Stijn eindigde zijn uiteenzetting met iets in de trant van jammer is dat die man zijn werk niet heeft kunnen afmaken.

Stijn had zich laten uitkopen door zijn compagnon voor een miljoen gulden – genoeg om de rest van zijn leven in een warm land te gaan rentenieren. In Italië werd een stuk grond gekocht, maar drie maanden later werden de plannen gewijzigd. Het werd Tenerife. Daar investeerde Stijn zijn kapitaaltje echter in de bouw van appartementen, eind jaren zestig helemaal hot. Stijn bulkte van het geld. Het rijkeluisleven was een groot festijn. Toen het minder ging, was Stijn niet in staat om de tering naar de nering te zetten. Stijn leek besmet met grootheidswaanzin: hij bleef maar doen alsof het geld nog steeds binnenstroomde. Omdat zijn eigen vrouw niet van hem wilde scheiden, stond alles op naam van mijn moeder. De ene schuldbrief na de ander moest ze tekenen. Ik hoor haar nog zeggen: 'Maar wat teken ik hier, wat staat daar?' En Stijn ongeduldig zoals hij anders nooit was: 'Teken nou maar!' Later, tijdens rechtsprocedures die ze moest voeren om het vermogen dat was opgebouwd zo goed en zo kwaad mogelijk te redden, was haar verweer: 'Als ik mijn eigen man niet kan vertrouwen, wie dan wel?'

Een keer rijd ik met mijn moeder mee naar haar garage in La Orotava. Volgens mij is er niks aan de hand met de auto. Maar ja, zal wel, denk ik. La Orotava is een plaats iets hoger op de berg dan waar we wonen. Het stelt weinig voor. De garage waar we stoppen is mogelijk nog troostelozer. De grote roldeur staat open. Allemaal rammelige auto's in en voor die deuropening. Mijn moeder kijkt in het achteruitspiegeltje en stift haar lippen bij. De lange garagehouder Jesús komt uit die garage en loopt met borst vooruit. Zijn rechterhand gaat nonchalant door zijn donkerblonde sluike haar. Het kan toch niet waar zijn dat mijn moeder flirt met deze armoedige garagehouder. Jawel, want in het dorpje Puerto de la Cruz wordt erover geroddeld. Pepe, een jongeman van negentien jaar en zelf uit La Orotava, wil met mij naar bed. Ik zeg 'nee'.

'Waarom niet?'

'Omdat mijn moeder zegt dat ik tot mijn trouwen maagd moet blijven.'

'Jouw moeder zegt dat? Weet je dan niet dat ze met Jesús neukt? Naar jouw moeder hoeft je écht niet te luisteren.'

Het is nooit handig om als vrouw vreemd te gaan. Vooral niet in het moralistische Spanje. Stijn komt er ook achter en zegt tegen mij: 'Je moeder gaat vreemd. In Spanje mag ik haar ongestraft doodschieten.'

In ieder geval gaat mijn moeder met haar air van rijkeluiismadam vreemd met die armetierige garagehouder. Stijn is diep geraakt in zijn zelfbeeld. Tegen Jaap, een familielvriend, zegt hij dat ze een

temeier is. Ik zit achter in de auto en vraag wat temeier is, maar die twee mannen staren stoïcijns voor zich uit.

De eerste vakantie na de overplaatsing naar Bilbao, de paasvakantie, blijkt dat Stijn is vertrokken, terug naar Nederland. Van de omstandigheden waaronder doet mijn moeder vaag. Van Stijn af zijn is het enige wat haar interesseert, de handen vrij hebben om het financiële debacle waarin Stijn van Amerongen haar had gemanoeuvreerd op te lossen.

3 Mijn moeder Fanny 1956-1975

‘Ik ga een kind met Hendrik maken.’

Stampvoetend staat Fanny in de gang van de flat aan de Roerstraat 23 in Amsterdam. In de te kleine schoenen van haar moeder. Hoge hakken, modieus en elegant. Haar lichtblonde krullen gooit ze in haar nek. Ze stormt huilend naar buiten. Ze vindt het leuk om met Hendrik om te gaan, maar niet om de rest van haar leven mee samen te zijn. Al helemaal niet om een kind mee te krijgen. Maar haar moeder wil dat ze met hem trouwt. Dan maar zwanger raken, dan moet ze wel, denkt ze. Fanny is achttien. Hendrik achtendertig. Hendrik kon haar vader wel zijn. Misschien zoekt Fanny dat wel in hem. Op haar zevende verloor ze haar eigen vader. Ze was dol op hem.

Op de hoek Roerstraat-Waalstraat staat de knappe donkerharige Hendrik nonchalant tegen zijn sportauto. Glimlachend kijkt hij naar Fanny. Tussen duim en wijsvinger schiet hij zijn halfopgerookte sjekkie weg. Met uitgestrekte armen legt Hendrik zacht zijn handen op haar bovenarmen en geeft een zoen op haar wang.

‘Zullen we vandaag naar een boot van een vriend gaan?’

‘Waar ligt die boot?’

‘Hier vlakbij, in de jachthaven van het Nieuwe Meer.’

‘Ja, gezellig.’

Zijn linkerhand aan het stuur. Zijn rechterhand legt Hendrik op haar bovenbeen. Hij kijkt haar aan en zegt

met hese stem: 'Je ziet er weer fantastisch uit, Fanny.'
Ze lacht verlegen.

Fanny heeft haar diploma voor kleermaakster glansrijk gehaald. Wegens haar accuratesse en didactische vaardigheden heeft de onderwijzeres haar geadviseerd om verder te leren voor handwerklerares. Voor Fanny is dat onder haar waarde. Wat ze dan wel wilde worden? Het lag niet in haar aard om daarover na te denken. De reeds afgeronde opleiding kwam haar wel goed van pas. Ze liet haar broer na sluitingstijd voor de etalages van dure modehuizen schetsen maken van de laatste Parijse mode, bij voorkeur de mantelpakjes van Dior. In het lapje stof van de markt zet Fanny met ongelooflijke brutaliteit de schaar erin. Hendrik fascineert dat mateloos. Ook haar gulle lach bekoort hem.

Hendrik is mededirecteur van de Buma, een organisatie die auteursrechten regelt. Hij is van de afdeling toneelrechten. Zelf een toneelstukje schrijven en publiceren zou hij wel willen, maar hij mist het doorzettingsvermogen om een toneelstuk te voltooien. Liever scherpt Hendrik zijn intellect met de vertaling van andermans literatuur.

Hendrik zet zijn auto ergens aan de rand van het Amsterdamse Bos. Ze lopen naar de jachthaven. Hendrik begroet joviaal enkele mensen daar, alsof het zijn vrienden zijn. Van marktkoopman tot havendirecteur: Hendrik maakt geen verschil, hij ziet alleen de mens. Iedereen voelt zich door hem gezien. Fanny is heel anders. Fanny beoordeelt mensen om